

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет
Кафедра філософії та культурології

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
Філософія політики

(назва навчальної дисципліни)

вибіркова

(вказати: обов'язкова / вибіркова)

Освітньо-професійна програма _____

(назва програми)

Спеціальність _____

(вказати: код, назва)

Галузь знань _____

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти _____ **перший (бакалаврський)** _____

(вказати: перший бакалаврський/другий магістерський)

_____ (назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання _____ **українська, англійська** _____

(вказати: на якій мові читається дисципліна)

)

Розробники: _____ **к.філос.н., доц. Балінченко Світлана Петрівна** _____

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача

[http://www.philosophy.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[3614\]\[caf_pers_id\]=2026&commands\[3614\]=item](http://www.philosophy.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[3614][caf_pers_id]=2026&commands[3614]=item)

(посилання на сторінку кафедри з інформацією про викладача)

Контактний тел. _____

E-mail:

s.balinchenko@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle

<https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=1352>

Консультації

Зазначте формат і розклад проведення консультацій

Очні консультації: кількість годин і розклад присутності

Онлайн-консультації: Розклад консультації.

Очні консультації: за попередньою домовленістю.

(Наприклад: понеділок та четвер з 14.00 до 15.00).

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Курс «Філософія політики» є пропедевтикою сучасної політичної проблематики і має на меті показати взаємозв'язки та взаємовпливи філософських та політичних парадигм. В якості вибіркової дисципліни, курс сприяє цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, а також формує компетентності, що забезпечують здатність здобувачів реалізувати свої права і обов'язки у суспільстві, зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство.

Курс передбачає аналіз і обговорення теоретичних положень і кейсів, навколо яких зосереджені основні науково-методологічні дискусії світової філософської спільноти та які реально детермінують як основний зміст філософії, так і загальнополітичну діяльність, стратегію та тактику.

2. Мета навчальної дисципліни: подати комплексне уявлення про сучасну гуманітарну та, зокрема, українську державотворчу перспективу: основні теоретичні підходи, методологічні принципи, філософсько-політичні рефлексії, дискурсивні практики та експериментальний практико-дослідницький аналіз.

Завдання дисципліни. Компетентності, що формуються (компетентності для технічних спеціальностей орієнтовно, **на прикладі ОПП «Архітектура будівель і споруд»**):

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу нових ідей при діях в нестандартних ситуаціях.

ЗК02. Здатність планувати свою діяльність працюючи автономно.

ЗК05. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК06. Здатність самостійно оволодівати знаннями

ЗК07. Навички виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних усних, письмових та електронних джерел.

ЗК08. Здатність працювати в команді, використовуючи навички міжособистісної взаємодії.

ЗК09. Здатність спілкуватися державною мовою з представниками інших професійних груп різного рівня для донесення до фахівців і нефахівців інформації та власного досвіду в галузі професійної діяльності.

ЗК13. Здатність складати тексти, робити презентації та повідомлення для аудиторії та широкого загалу державною та (або) іноземними мовами.

ЗК14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

3. Пререквізити. Дисципліни та курси, які здобувач вищої освіти має вивчити до початку або разом із цією дисципліною, що підвищує ефективність засвоєння курсу: загальний курс філософії.

4. Результати навчання (програмні результати наведено для технічних спеціальностей орієнтовно, **на прикладі ОПП «Архітектура будівель і споруд»**):

ПРН02. Застосовувати базові професійні й наукові знання в галузі соціально-гуманітарних та економічних наук у пізнавальній та професійній діяльності.

ПРН03. Демонструвати навички усного та письмового спілкування державною та іноземними мовами, використовуючи навички міжособистісної взаємодії, працюючи в міжнародному контексті з фахівцями та нефахівцями в галузі, з використанням сучасних засобів комунікації.

В результаті опанування курсу студент повинен:

Знати: специфіку предмета, ключові проблеми, основні поняття, категорії, концепції та методи філософії політики в їх історичних та логіко-змістових вимірах; розуміти природу філософського осмислення політики, людини в політиці, їхнього взаємозв'язку, принципів діяльності; сутність та закономірності застосування філософії в політичній діяльності, зміст та логіку взаємозв'язку методологічних принципів філософського аналізу основних світоглядних проблем у політиці, місце феномену філософії в системі політичної діяльності, способи та форми застосування філософського знання для політичного аналізу, прогнозування, формування ідеологій, політичних теорій; принципи політичної свідомості, способи та методи їх формування; специфіку політичної поведінки.

Вміти: застосовувати аналітичний підхід в процесі осмислення різноманітної інформації, володіти принципами філософського аналізу щодо тих чи інших політичних явищ; розрізняти політичний зміст, форму,

частину і ціле в політиці, можливість, імовірність, дійсність, використовувати отримані і набуті знання для формування нестандартної точки зору та вміння її відстоювати, орієнтуватися в основних політичних течія і напрямках та їх філософсько-політичних потенціях; - здійснювати пошук та опрацювання джерел в міждисциплінарному просторі; розмежовувати суб'єктивні складові суджень від об'єктивних і аргументованих, надавати перевагу останнім; аналізувати та інтерпретувати гуманітарні тексти, виокремлювати та відтворювати смислову структуру тексту, оцінювати послідовність та валідність аргументації, виділяти продуктивні ідеї.

5. Опис навчальної дисципліни

Філософія політики												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання		
Денна	3	6	3	90	15		15			60		залік

5.1. Загальна інформація

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Філософія політичного мислення: історія і категорії												
Тема 1. Філософія політичного мислення	11	2	2			7							
Тема 2. Історія розвитку та основні етапи становлення філософії політики	12	2	2			8							
Тема 3. Закони і категорії філософії політики	11	2	2			7							
Тема 4. Політична свідомість та політична поведінка	12	2	2			8							

Разом за ЗМ1	46	8	8			30							
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Філософське осмислення складових політики												
Тема 1. Політична антропологія	11	2	2			7							
Тема 2. Філософія влади	9	1	1			7							
Тема 3. Політична ідеологія: філософське осмислення	12	2	2			8							
Тема 4. Психологічно-символічна складова політики	12	2	2			8							
Разом за ЗМ 2	44	7	7			30							
Усього годин	90	15	15			60							

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

Основні (детальний опис змісту завдань – див. Додаток 1, інфографіка розподілу завдань по тижнях навчання – Додаток 2)

№	Назва теми
	Основні поняття та проблеми філософії політики. Інструментарій аналізу політичного дискурсу (ознайомче)
1	Порівняльний аналіз сучасних концепцій влади (Тоффлер / Гавента, завдання 1)
2	"Драма" спільноти - Остром (завдання 2)
3	"Коло олігархії" - Аджемоглу та Робінсон (завдання 3)
4	Легітимність і легальність - Ліпсет, Шапіро (завдання 4)
5	Ділова гра - дебати/праймеріз (завдання 5)
6	Теорія справедливості - Ролз (завдання 6)
7	Теорія конфлікту. Філософія війни - Дарендорф, Левінас (завдання 7)
8	Аналіз дискурсу - ван Дейк (завдання 8)

Додаткові

№	Назва теми
1	Феномен влади: принципи форми, структура
2	Основні філософські трактування влади
3	Політика і влада в інформаційному суспільстві
4	Феномен держави: зміна філософських поглядів
5	Держава в умовах глобалізації: нові виклики
6	Міф як феномен сучасної політики.: сутність, функції, соціальне значення.
7	Аксіологія у політиці. Аксіологія влади та політичної діяльності.
8	Етика та політика, егоїзм та альтруїзм в системі політичних цінностей.
9	Особиста та політична свобода: сутність політичної свободи людини. Феномен «втечі від свободи»

10	Особливості аксіології в Україні.
11	Філософія війни. Основні конфліктологічні моделі
12	Поняття «справедливості» і цілі війни
13	Воїн чи проблема Людини у війні
14	Політика і психологія мас. Психологія політичного лідерства (теорія політичної еліти Х.Ортега-і-Гасета, Е.Канетті, С.Московічі)
15	Політика і психологія мас. Психологія політичного лідерства (теорія політичної еліти Х.Ортега-і-Гасета, Е.Канетті, С.Московічі)
16	Політична свідомість і політичні технології: взаємозалежність та взаємовплив.
17	Політична комунікація та політична мова. Філософія консенсусу: П.Рікер про роль мови у політиці.
18	ЗМІ як засіб політичних комунікацій та соціалізації людини
19	Геополітика як вираження онтології міжнаціональних інтересів (А.Мехен, Х. Маккіндер, Ф. Ратцель, К. Хаусхофер, Н. Спайкман)
20	Концепція «конфлікту цивілізацій»
21	Проблема «Схід-Захід» у політичній діяльності
22	Вплив глобалізації на сучасну політику
23	Особливості конфліктів «нового покоління»

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Форми поточного контролю: есе, аналітично-дослідницька робота (аналіз дискурсу новин, передвиборних програм чи інавгураційних промов).

Форма підсумкового контролю: залік.

Засоби оцінювання

- контрольні роботи;
- нестандартизовані тести;
- проекти (індивідуальні та командні дослідницько-творчі проекти)
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах/дебатах;
- контент-аналіз промов, законів, політичних виступів, дебатів.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання з філософії політики є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Оцінка /А/ “Відмінно”-/90-100 балів/ виставляється, якщо студент:

- виявив повне знання теоретичного матеріалу на рівні першоджерел, навчальних підручників, посібників, лекцій згідно з навчальною програмою;
- вільно володіє поняттєво-категорійним апаратом курсу;
- уміє творчо використовувати основні ідеї та принципи філософії політики до аналізу суспільно-політичних процесів, дискурсів, проблем.

Оцінка /В/ “Добре”-/80-89/ виставляється, якщо студент:

- знає теоретичний матеріал курсу;
- орієнтується в першоджерелах, знає їх основні ідеї;
- володіє основними принципами і методами філософії політики;
- вміє пов’язувати теоретичний матеріал з практикою аналізу політичної реальності;
- на достатньому рівні аргументує щодо проблем влади, аналізує політичні дискурси.

Оцінки /С/ “Добре”-/70-79/ заслуговує студент, який:

- вільно орієнтується у програмному матеріалі і першоджерелах має системне знання;
- володіє мовою філософії політики, її понять і категорій;
- аргументує свої відповіді прикладами з концепцій філософії політики;
- вміє пов'язувати теоретичний матеріал з практикою аналізу окремих аспектів політичних проблем та дискурсів на достатньому рівні.

Оцінка /D/ “Задовільно”-/60-69/ заслуговує студент, який:

- орієнтується в основних положеннях матеріалу підручників і лекційного курсу;
- знає основні ідеї першоджерел, але не може повністю розкрити їх зміст;
- несистематизоване знання програмного матеріалу, відсутність конкретного аналізу питань, поверховість викладу;
- затрудняється розкрити практичне і теоретичне значення знання;
- вміє пов'язувати теоретичний матеріал з практикою аналізу політичних проблем, за наявності опори.

Оцінка /E/ “Задовільно”-/50-59/ виставляється студенту, який:

- виявив поверхові знання програмного матеріалу;
- не здатний аргументувати свою відповідь;
- називає основні ідеї, принципи, категорії епістемології, але глибоко не знає їх змісту і функціонального призначення;
- аналізує окремі аспекти політичної реальності, за наявності опори.

Оцінка /FX/ “Незадовільно”-/35-49/ виставляється студенту, який:

- не засвоїв більше половини програмного матеріалу;
- не знає змісту першоджерел;
- не володіє основними поняттями і категоріями філософії політики;
- не може проаналізувати проблему політики чи дискурс, навіть за наявності опори.

Оцінка /F/ “Незадовільно”-/1-34/ виставляється студенту, який:

- не орієнтується у програмному матеріалі і першоджерелах

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів (залікова робота)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T6	T7	T8	T9	40	100
7	7	8	8	7	8	7	8		

7. Рекомендована література (див. Додаток 1)

7.1. Базова (основна)

1. Філософія політики: Підручник / Авт.-упоряд.: В.П. Андрущенко (кер.) та ін. — К.: Знання України, 2003. - 400 с
2. Гаєвський Б. А. Філософія політики. — К.: Вища шк., 2005.
3. Філософія політики: Короткий енцикл. словник — К.: Знання України, 2002.
4. Філософія політики: Хрестоматія: У 4 т. — К.: Знання України, 2003.
14. Вебер М. Покликання до політики. К.: Основи, 1998.
16. Стоун Д. Парадокс політики. Мистецтво ухвалення політичних рішень. К.: «Альтернативи», 2000.

Першоджерела

1. Арістотель. Політика. — К., 2000. — 239 с. (<http://litopys.org.ua/aristotle/arist.htm>)
2. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму (<http://litopys.org.ua/weber/wbr.htm>)
3. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної. — К.: Дух і Літера, 2000.
4. Кирилюк Ф. М. Політологія середньовіччя: Навч. посіб. — К.: Тов-во “Знання” України, 2000.
5. Кирилюк Ф. М. Стародавня політологія: Навч. посіб. — К.: Знання України, 2000.
6. Макиавеллі Н. Флорентійські хроніки: Державець — К.: Основи, 1998.
7. Міль Дж. С.. Про свободу. Про поневолення жінок <http://litopys.org.ua/mill/mill.htm>
8. Платон. Держава. — К., 2000. — 355 с. (<http://litopys.org.ua/plato/plat.htm>)
9. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду, або принципи політичного права. — К., 2001. — 349 с. (<http://litopys.org.ua/rousseau/rous.htm>)

7.2. Допоміжна

1. Алексіс де Токвіль. Про демократію в Америці. — К., 1999. — 590 с. (<http://litopys.org.ua/tocq/toc.htm>)
2. Бюлер Д. Відповідальність за майбутнє з глобальної перспективи. Актуальність філософії Ганса Йонаса та етики дискурсу https://www.filosof.com.ua/BIBLIO/Yarmolenko/ditrih_boehler_mono_1.pdf
3. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. — К., 1998. — 534 с. (<http://litopys.org.ua/weber/wbs.htm>)
4. Габермас Ю. Громадянство і національна ідентичність (<http://litopys.org.ua/rizne/haber.htm>)
5. Документи історичні: <http://litopys.org.ua/links/inpolit.htm>
6. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму (<http://litopys.org.ua/kasian/kas.htm>)
7. Себайн Дж. Г., Торсон Томас Л. Історія політичної думки. — К., 1997. — 838 с. (<http://litopys.org.ua/istpolit/ipd.htm>)
8. Селігман А. Ідея громадянського суспільства. — К., 2000. — 248 с. (<http://litopys.org.ua/selig/sel.htm>)
9. Сміт Е. Д. Національна ідентичність. — К.: Основи, 1994. — 224 с. (<http://litopys.org.ua/smith/smi.htm>)
10. Уолцер М. Про толерантність. — Х., 2003. — 148 с. (<http://litopys.org.ua/waltzer/wal.htm>)

8. Інформаційні ресурси

<http://www.filosof.com.ua/> Інститут філософії НАН України імені Григорія Сковороди.

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/lit-bac.html> Філософія (для бакалаврів природничих спеціальностей).

<http://plato.stanford.edu/> Філософська енциклопедія Стенфордського університету. (Англійською мовою).

<http://zakon.rada.gov.ua> Сайт Верховної Ради України, база законів і нормативних актів

Індексовані журнали та спеціалізовані ресурси:

Aggregate Freedom Score <https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores>

American Journal of Political Science (AJPS) Archives

<https://onlinelibrary.wiley.com/journal/15405907?tabActivePane=>

Ukrainian Policymaker http://www.ukrpolitic.com/?page_id=15324

Journal of Eurasian Studies <https://www.sciencedirect.com/journal/journal-of-urasian-studies/vol/4/issue/2>